

"Hareket harareti, hararet kuvveti, kuvvet cazibeyi zahiren tevlit eder gibi bir âdet-i İlâhiye, bir kanun-u Rabbânîdir." cümlesini açıklar mısınız?

Üstad Hazretleri burada, sebepler noktasında itme ve çekme kuvvetinin nasıl meydana geldiğini izah ediyor. Yani itme ve çekme kuvvetinin zahirî ve maddî sebebini beyan ediyor. Maddenin hareketinden hararet hâsıl oluyor, harareten de kuvvet ve enerji açığa çıkıyor. Bu safahat işin maddî ve sebepler boyutudur.

İşin manevî ve gaybî cephesinde ise; melekler vazifelidir. Allah kâinatta her bir mahlûk ya da kanuna bir meleği vekil ve nâzır tayin etmiştir. Yani melekler bu işlerin ve kanunların manevî mümessili ve vekilleridir. Yoksa icat ve yaratma noktasında melekler de diğer mahlûkat gibi aciz ve güçsüzdürler. Asıl fail ve iş gören Allah'ın kudret ve kuvvetidir. Diğerleri işin sebep ve bahaneleridir.

Her şeyin zahir, batın ve bir de hakiki boyutu vardır. Madde ve sebepler işin zahir boyutu, onun arkasında duran ve ona vekâlet eden şeyler, işin batın boyutu, hakiki mânâda tedbir ve tasarrufta bulunan ise; Allah'ın kudret ve kuvvetidir.

İnsan ile sanatı arasında en fazla bir iki perde vardır, oradan da kolayca sanatkâra intikal edilebilir. Yani insanın sanatı basit ve kolay okunabilen bir sanattır.

Lakin Allah'ın sanatı çok yönlü ve hikmetli, bin bir vasfını tanıtır bir mahiyettedir. Allah, sanatının üstünde çok hikmetlerini, çok isim ve sıfatlarının mânâsını göstermek murad ediyor.

Bazı iş ve emirlerin, cemal ve kemaline zahiren muvafık düşmemesi gibi sebeplerden dolayı Cenab-ı Hak, sanatının arkasında tam mânâsı ile tezahür etmiyor. Yani Allah ile sanatı arasına giren bu perdeler, O'nun marifetine bir derece set çekebiliyor. Hatta bazen bu sebepler kalın perdeler olup, tamamen marifete mâni olabiliyor. Bu da sebeplerin hakiki fail olduğu noktasında, insanları ciddî mânâda yanıltıyor. Hâlbuki kâinatta hiçbir sebep hakiki olarak fail değil münfaildir. Yani üzerinde cereyan eden fiil ve icraatın kabulüne mecburdur.

Allah, kâinatta isim ve sıfatları ile tecelli ederken, mübaşeret ve temastan münezze olarak tecelli ediyor. Böyle olunca hararet kudret değildir, onu tedbir ve icat eden kudrettir. Unvandan maksat aynîlik değil; maksada işaret eden bir levhadır.

Mesela; İstanbul'u gösteren levha, İstanbul'un kendisi değil, ona işaret eden bir semboldür. Sıcaklık ve kuvvetler de kudret değil, ona işaret eden birer semboldürler. Üstad'ın ifadeleri, sebeplerin maddî âlemde nasıl bir tertip üstünde

cerayan ettiğini göstermeye matuftur. Yoksa Allah'ın kudreti ilk sebep oluyor, sonra sebepler birbirlerini icat ederek gidiyor mânâsında değildir. Kayyumiyet sırrı ile her sebebin arka cepesinde iř gören ve icat eden; Kudret sıfatıdır. Kudret sıfatı, her Şeyin hakiki faili ve yaratıcısıdır.